

گزارش «وطن امروز» از سوءمدیریت ستاد تنظیم بازار در ۵ ماه ابتدایی سال جاری

ستاد تنظیم گرانی؟

بر اساس گزارش‌های مرکز آمار، بررسی تغییرات قیمت محصولات مختلف خوراکی نشان می‌دهد از ۵۳ قلم خوراکی منتخب، ۳۳ قلم بیشتر از تورم ۴۰ درصدی افزایش قیمت داشته‌اند

اختیارات ستاد تنظیم بازار برای گرانی تمديد شد؟

در دولت چهاردهم مصوبه‌ای از سوی شورای عالی هماهنگی اقتصادی سران قوا بنا به درخواست معاون اول ریاست‌جمهور در ۲۷ بهمن‌ماه سال گذشته به تصویب رسید که بر اساس آن، اختیارات ستاد تنظیم بازار برای سال‌های ۱۴۰۳ و ۱۴۰۴ تمدید شده اما اکنون با توجه به وضعیت رهاشدگی قیمت‌ها در بازار، باید از معاون اول رئیس‌جمهور پرسید این تمديد اختیارات دقیقاً برای کدام موضوع و چه اقدامی بوده است؟ برای گران کردن اقلام؟ شاید بتوان به طور خلاصه عملکرد ناکارآمد ستاد تنظیم بازار را در ۴ محور اصلی بیان کرد:

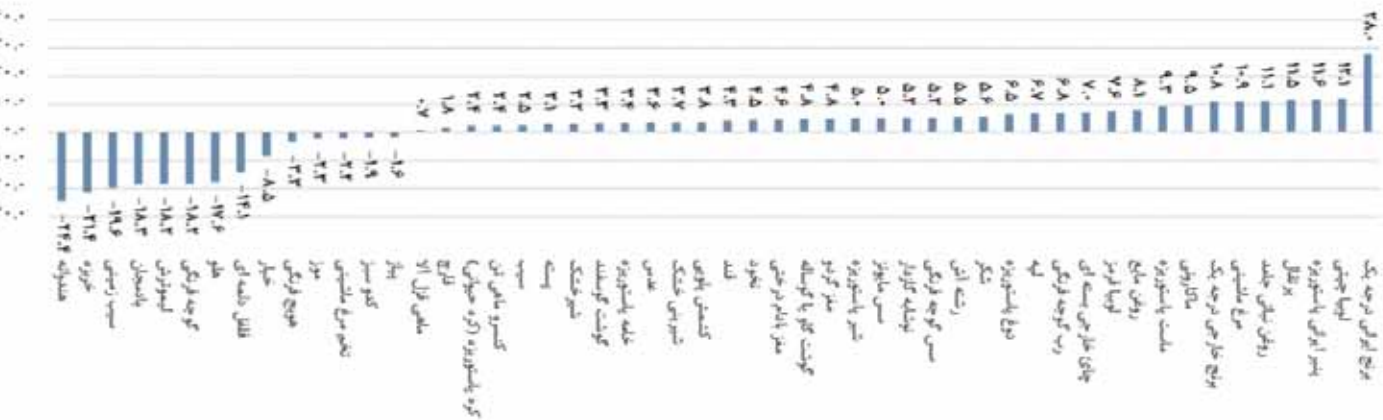
الف - عدم رعایت تناسب با قدرت خرید: دستمزد کارگران و کارمندان دولت به ترتیب حدود ۴۰ و ۲۰ درصد افزایش یافت، اما تورم کالاها و خدمات غالباً بالاتر از افزایش دستمزد است. ستاد باید با محاسبه قدرت خرید، سیاست‌های قیمتی پلکانی و مشوق‌های مناسب را اعمال می‌کرد.

ب - اقدامات ناکافی در مواقع بحرانی: ستاد نتوانست در جهش قیمت برنج اقدامی انجام دهد و صرفاً مشاهده‌گر افزایش نرخ بود و در تنظیم بازار هیچ نقشی ایفا نکرد.

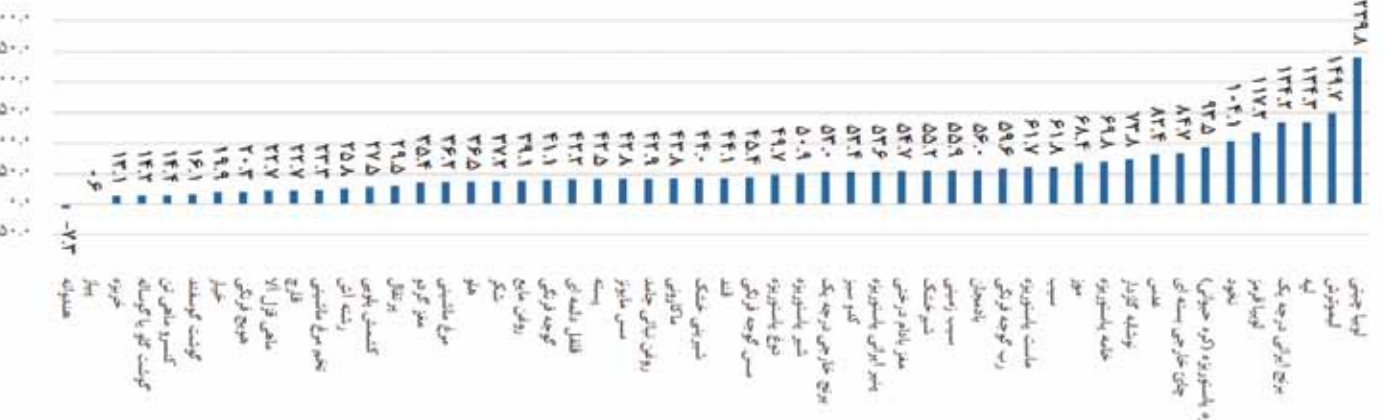
ج - نادیده گرفتن مصوبات و حکام قیمتی ستاد: برخی تولیدکنندگان پس از مدتی از مصوبات ستاد عبور کردند یا بدون مصوبه ستاد اعمال افزایش قیمت می‌کنند. از سوی دیگر برخی تولیدکنندگان برای دور زدن رویه قیمت‌گذاری، اقدام به ارائه محصول در قالب برندهای جدید می‌کنند تا با قیمت اولیه بالاتر محصولات خود را ارائه دهند. به عنوان مثال در محصولات شونیده این رویه مشاهده می‌شود. یا در افزایش قیمت خودرو توسط ایران‌خودرو و سایپا برخی مصوبات رعایت نشد و برخی مدل‌ها بیش از سقف تعیین شده گران شدند.

د- ضعف هماهنگی بین دستگاهی: ستاد به عنوان رگولاتور عالی نتوانسته همکاری بانکی، گمرکی، تعزیراتی و تأمین ارز را همراهی کند. به عنوان مثال در زنجیره تأمین نهاده‌های دامی، تخصیص ارز واردات و تعرفه گمرکی بدون هماهنگی مناسب باعث نوسان شدید قیمت شد.

نمودار ۱: درصد تغییر متوسط قیمت ماه جاری نسبت به ماه قبل (تیر ۱۴۰۴) (مرکز آمار)

نمودار ۲: درصد تغییر متوسط قیمت ماه جاری نسبت به ماه مشابه سال قبل (تیر ۱۴۰۴) (مرکز آمار)

نمایی از قیمت کالاهای اساسی در دهه اول مرداد

ترجیحی کرده، هنوز بازار از شوک خبر قبلی خارج نشده است. بنابراین، لازم است وزارت جهاد کشاورزی و بانک مرکزی طی اطلاعیه رسمی، استمرار و تداوم تخصیص ارز ترجیحی را اعلام کند.

به گفته شریفی، کارخانجات روغن نباتی طی ۴ ماه گذشته ۷۰۵ هزار تن و طی ماه گذشته بیش از ۲۳۰ هزار تن تولید کرده‌اند که نسبت به دوره‌های مشابه سال گذشته به ترتیب ۱۴ و ۵۰ درصد افزایش نشان می‌دهد. بنابراین با این رکورد تولید و توزیع، کمبودهایی حتی جزئی روغن نباید در بازار وجود داشته باشد.

دبیر انجمن صنفی صنایع روغن نباتی ایران، وجود یک فرد یا سازمان جهت هماهنگی بین معاونت توسعه بازرگانی وزارت جهاد کشاورزی، سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان، سازمان امور مالیاتی، سازمان غذا و دارو و سازمان ملی استاندارد را ضرورتی حیاتی در حوزه کالاهای اساسی دانست.

بازار برنج

در این بازار هم پس از مطرح شدن انحصار بازار برنج ایرانی در اختیار چند شرکت بزرگ، نایب‌رئیس شورای مرکزی مجمع ملی کشاورزی ایران موضوع گم شدن یک میلیون تن برنج خارجی را مطرح کرد.

البته مشخص نیست منظور او از گم شدن چیست؟ شاید محل مصرف آن شفاف نشده باشد.

در بازار برنج ایرانی هم یکی از فعالان این بازار اعلام کرده محصول از برنجکار ۶۰ هزار تومان خرید می‌شود اما در بازار ۲۰۰ هزار تومان به دست مصرف‌کننده می‌رسد.

گروه اقتصادی: در حالی که حداقل مزد کارگران در ابتدای ۱۴۰۴ به طور متوسط ۴۵ درصد و حقوق کارکنان دولت حدود ۲۰ درصد رشد کرد، بررسی میدانی برخی کالاهای پر مصرف و چند خدمت‌نشان می‌دهد میانگین رشد قیمتی سبد معیشت در همین بازه ۶۰ تا ۷۵ درصد بوده است؛ شکاف بزرگی که فلسفه وجودی ستاد تنظیم بازار را زیر سؤال می‌برد. در این گزارش با تعریف ساختار و وظایف ستاد و تحلیل داده‌های قیمتی، بررسی می‌شود چرا این ستاد در مقام «تنظیم‌گر» نه تنها در مهار گرانی موفق نبوده است.

به گزارش «وطن امروز»، کار گروه ملی تنظیم بازار بر اساس مصوبه هیات وزیران ذیل آیین‌نامه «مدیریت بازار کالاهای اساسی، حساس و ضروری» تشکیل شده و ریاست آن را معاون اول رئیس‌جمهور بر عهده دارد. این ساختار با اختیارات فرابخشی در گمرک، مالیات، تعرفه و قیمت‌گذاری ایجاد شد تا از طریق هماهنگی بین وزارتخانه‌های صمت، جهاد کشاورزی، اقتصاد، تعاون، راه و بانک مرکزی، کمبود و گرانی کالاها را پیشگیری کند.

معاون اول رئیس‌جمهور (رئیس)، وزیر صنت، معدن و تجارت (دبیر)، وزیر جهاد کشاورزی، وزیر امور اقتصادی و دارایی، رئیس سازمان برنامه و بودجه، رئیس کل بانک مرکزی، رئیس سازمان ملی استاندارد، رئیس سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان، نماینده تعزیرات حکومتی و رئیس انجمن ملی حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان، اعضای کارگروه تنظیم بازار را تشکیل می‌دهند و وظیفه آن سیاست‌گذاری و نظارت بر تأمین و توزیع کالاهای اساسی، تنظیم تعرفه و قیمت و بازرسی بازار، هماهنگی دستگاه‌ها برای رفع سریع گلوگاه‌های ارزی، بانکی و گمرکی، حفظ ذخایر استراتژیک و مداخله به‌موقع برای جلوگیری از کمبود است؛ با این تعریف، ستاد ابزاری است برای «تنظیم‌گری» نه لزوماً «قیمت‌گذاری دستوری، اما شاخص کارآمدی آن، نزدیکی آهنگ رشد قیمت‌ها به آهنگ رشد درآمد خانوار است.

بازار رهاشده

حداقل مزد کارگران در سال جاری ۴۵ درصد و حقوق کارمندان دولت حدود ۲۰ درصد بالا رفته است و تورم نقطه‌ای در تیر ۱۴۰۴ برابر ۴۰.۷ درصد بوده است اما بر اساس گزارش مرکز آمار، بررسی تغییرات متوسط قیمت محصولات مختلف خوراکی نشان می‌دهد از ۵۳ قلم خوراکی منتخب، ۳۳ قلم درصد تغییر سالانه بیشتر از تورم نقطه‌ای داشته‌اند. به این ترتیب، حتی پیش از پایان چهارمین ماه سال، رشد قیمت‌ها نه تنها بخشی از قدرت خرید ناشی از افزایش مزد کارگران را خنثی کرده، بلکه قدرت خرید کارکنان دولت را عملاً کاهش داده است. رشد ۲۳۸ درصدی نرخ لوبیا چیتی، ۱۴۹ درصدی لیموترش، ۱۳۴ درصدی لپه، ۱۱۷ درصدی برنج، ۹۲ درصدی کره، ۸۴ درصدی چای، ۸۲ درصدی عدس و پالای ۶۰ درصدی موز، سیب و ماست در یک سال، مصادیقی از رهاشدگی محصولاتی

است که در سبد خوراکی خانوارها نقش مهمی دارد و ستاد تنظیم بازار نتوانسته است این بازار را مدیریت و تنظیم کند تا فشار کمتری به معیشت خانوارها وارد شود.

■ مصادیقی از ناکارآمدی ستاد تنظیم بازار

جهش ناگهانی قیمت برنج آن هم در شرایطی که برنج وارداتی هفته‌ها در گمرک رسوب کرده بود یا اجازه افزایش نرخ‌های چندین مرتبه‌ای ستاد در حوزه لبنیات و شونیده، مواردی است که تردیدهای جدی درباره کارآمدی ستاد تنظیم بازار ایجاد کرده است.

همچنین قیمت مصوب شکر کارخانه از ۴۶ هزار به ۵۰ هزار و ۹۰۰ و در خرفروش‌ها تا ۶۵ هزار تومان رسید؛ انجمن قند و شکر صراحتاً می‌گوید قیمت جدید را استناد تصویب کرده است. در صنعت خودروسازی نیز ایران‌خودرو و سایپا لیست قیمت جدید منتشر کردند و بالغ بر ۲۵ درصد افزایش را در محصولات مختلف نسبت به نرخ‌های ابتدای سال اعمال کردند. این موضوع نیز سوالات جدی درباره کارکرد ستاد تنظیم بازار ایجاد کرده است، به گونه‌ای که برخی به کنایه می‌گویند ستاد تنظیم بازار، به ستاد اعلام گرانی تبدیل شده است.

به طور عمده چند دلیل را می‌توان به عنوان عوامل ناکارآمدی ستاد تنظیم بازار برشمرد: عدم پایش بهنگام حاشیه بازار یکی از این عوامل است؛ بین وقوع شوک قیمتی و واکنش رسمی، شکاف زمانی روز مشاهده می‌شود. سکوت در برابر بی‌انضباطی تولیدکننده مانند خودروسازان موضوع دیگری است که حتی پس از اخطار وزارت صمت، ستاد هیچ جرمه‌ای اعلام نکرده.

فقدان «فرمول رفاهی» در قیمت‌گذاری منجر به ناکارایی ستاد و عدم توجه به قدرت خرید مصرف‌کنندگان شده است. بازطراحی فرمول قیمت‌گذاری بر مبنای شاخص قدرت خرید دهک‌های میانی، تنبیه مالی و تعزیری برای بی‌اعتنایی به مصوبات، از جمله لغو معافیت‌های مالیاتی، راهاندازی داشبورد برخط خرده‌فروشی با مشارکت مرکز آمار، استفاده از ابزارهای تجارت خارجی به جای ممنوعیت‌های پرهزینه، گسترش اختیارات تعزیرات حکومتی در بدنه ستاد برای اجرای احکام از جمله اقداماتی است که می‌تواند عملکرد ستاد تنظیم بازار را بهبود ببخشد.

به هر حال ستاد تنظیم بازار در ۴ ماه نخست ۱۴۰۴ نه توانست رشد قیمت‌ها را به نرخ افزایش دستمزد نزدیک کند، نه در برخورد با متخلفان از مصوبات خود جدیت داشت. یکی از تکالیف ستاد تنظیم بازار، در نظر گرفتن وضعیت معیشت جامعه یا به عبارتی قدرت خرید مردم است. در قیمت‌گذاری‌ها با مدیریت و تنظیم بازار، همواره باید وضعیت معیشتی و قدرت خرید مردم در اولویت قرار گیرد. با این حال اما وضعیت افزایش قیمت اجناس بویژه در ۴ ماه نخست امسال این ذهنیت را ایجاد کرده که نه تنها نظارت و اهتمامی برای تنظیم و مدیریت بازار وجود ندارد، بلکه گویی بازار و قیمت برخی اقلام و اجناس دچار رهاشدگی است.

قیمت برخی محصولات خوراکی

واحد: هزار تومان، کیلوگرم	اسفند ۱۴۰۳ (مرکز آمار)	مرداد ۱۴۰۴ (گزارش میدانی)	درصد تغییرات
برنج ایرانی درجه یک	۱۷۰	۲۷۰	۵۹ درصد
ماکارونی ۵۰۰ گرمی	۲۴	۳۰	۲۵ درصد
گوشت گوسفندی	۷۱۲	۹۰۰	۲۶ درصد
گوشت مرغ	۹۲	۱۱۵	۲۵ درصد
چای خارجی ۵۰۰ گرمی	۳۷	۵۷	۵۴ درصد
شکر	۵۲	۶۹	۳۳ درصد
کره حیوانی ۱۰۰ گرمی	۵۸	۶۸	۱۷ درصد

■ بازار لبنیات

موضوع مهم قیمت در بازار کالاهای اساسی سبب شده نمایندگان مجلس شورای اسلامی و همچنین دولت به برخی کالاها ز جمله گرانی برنج و لبنیات ورود کنند.

سیدجواد حسینی کیا، عضو هیات‌رئیس کمیسیون صنایع و معادن مجلس با اشاره به اینکه در شرایط کنونی مجلس در جایگاه نظارتی به موضوع لبنیات ورود خواهد کرد، گفت، مجلس مشکل بازار لبنیات را از دستگاه‌های مربوط پیگیری خواهد کرد اما تکلیف اصلی با دولت است که ارز برای واردات تولیدکننده اختصاص داده است و باید از این منابع عمومی حراست کند تا وضعیت معیشت مردم بیشتر از این در تلاطم قرار نگیرد.

وزارت جهاد کشاورزی هم بر بحث تشدید بازرسی از برخی بازارها تأکید دارد. یکی از رویه‌های تولیدکنندگان این صنف در افزایش قیمت در سال جدید به بهانه افزودن ویتامین‌ها بوده است.

■ بازار گوشت

قیمت گوشت قرمز و مرغ بسته‌بندی در فروشگاه‌های زنجیره‌ای هم در ۲ هفته اخیر روند افزایشی داشته است. به عنوان مثال، هر بسته ۱.۸ کیلو گرمی سینه مرغ از ۲۸۰ هزار تومان به ۴۱۲ هزار تومان افزایش یافته است. همچنین هر بسته گوشت گوساله کشتار تازه از ۶۲۹ هزار تومان به ۷۱۹ هزار تومان افزایش قیمت داشته است.

عرضه گوشت مرغ بدون بسته‌بندی نیز هفته گذشته افزایش یافت و به هر کیلوگرم ۱۲۵ هزار تومان رسید، در حالی که پایان تیر ۱۱۰ هزار تومان بود.

کارشناسان بازار گوشت قرمز نیز پیش‌بینی کرده‌اند با کمبود نهاده‌های دامی و گسترش دام‌های مولد از سوی دامداران در ماه‌های آینده بازار این کالای اساسی نیز نوسان زیادی را تجربه خواهد کرد؛ این در حالی است که وزیر جهاد کشاورزی بر تداوم تخصیص ارز ترجیحی به کالاهای اساسی تأکید کرده است.

■ **بازار تخم مرغ**

در ۲ ماه اخیر و با افزایش دمای هوا قیمت تخم‌مرغ پایین آمد. این امر در کنار مازاد تولید، قیمت هر شانه تخم‌مرغ ۳۰ عددی با اوزان مختلف را به ۹۹۸۰۰ تومان تا ۱۳۰ هزار تومان کاهش داد.

■ بازار قند و شکر

شکر طی ۲ ماه گذشته در فروشگاه‌های زنجیره‌ای و سوپرمارکت‌ها صفر بود. توزیع آن به شکل محدود از هفته گذشته آغاز شد و هر فرد می‌توانست فقط یک بسته خریداری کند اما به مرور توزیع با میزان بیشتری انجام شد.

■ بازار حبوبات

در بازار حبوبات هم مثل لبنیات قیمت‌ها افزایش زیادی را تجربه کردند؛ البته این افزایش تقریباً از ۲ سال قبل آغاز شده است به طوری که وزن بسته‌ها کاهش یافته و از ۹۰۰ گرم به ۸۰۰ و ۵۰۰ گرم رسیده است.